

Το βήμα των Φοιτητών

ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Της κυρίας Ελένης ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
Φοιτήτριας Τμ. Ελλην. Φιλολ. Ε.Κ.Π.Α.

Η οριοθέτηση της έννοιας του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών απετέλεσε αντικείμενο μελέτης για πολλούς Ειδικούς Ερευνητές, όπως οι SAYLOR, TAYLOR, BARER, RYAN, COOPER κ.ά, και ωδήγησε στην διατύπωση διαφορετικών ορισμών της.

Για τις ανάγκες του παρόντος άρθρου το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών ορίζεται ως ένα διάγραμμα μαθημάτων, που περιλαμβάνει τους γενικούς σκοπούς κάθε μαθήματος, την διδακτέα ύλη και την χρονική διάρκεια διδασκαλίας της, καθώς και διάφορες δραστηριότητες των Μαθητών.

Είναι αυτονόητο, ότι κάθε σχολικό περιβάλλον έχει τις ιδιαιτερότητές του, και, επομένως, τα Προγράμματα διαφοροποιούνται σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, επηρεαζόμενα από πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά δεδομένα, αρχές, αξίες.

Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών βασίζονται σε ωρισμένες θεωρίες μάθησης, που απηχούν διαφορετικές ιδεολογικές και παιδαγωγικές αντιλήψεις, όσον αφορά στους στόχους της εκπαίδευσης. Ενδεικτικά παρατίθενται εδώ μερικές βασικές προσεγγίσεις, οι οποίες πλαισιώνουν τον σχεδιασμό του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών.

Κατ' αρχάς, μέσα στα πλαίσια της ακαδημαϊκής προσέγγισης θεωρείται, ότι η γνώση υπάρχει έξω από το άτομο (αντικειμενικοποιημένη γνώση), την οποία ο Μαθητής καλείται να κατακτήσει με αρωγούς την ορθολογική του σκέψη και τη διανοητική του πειθαρχία. Παράλληλα, πιστεύεται, ότι η διδασκαλία με τη μορφή των παραδόσεων, όπου ο Εκπαιδευτικός είναι ο ενεργητικός φορέας και ο μεταδότης της γνώσης, προσφέρεται για την ανάπτυξη και την ολοκλήρωση της προσωπικότητας των Μαθητών.

Το παιδί, υπό το πρίσμα αυτής της θεωρίας, αντιμετωπίζεται όχι όπως είναι, αλλά όπως πρέπει να γίνει, γεγονός, που προϋποθέτει από

πλευράς του την ανάπτυξη της μνημονικής του ικανότητας, προκειμένου να συγκρατήσει τη γνώση που του προσφέρεται από τον Εκπαιδευτικό.

Σύμφωνα με την θεωρία της κοινωνικής αποτελεσματικότητας, το Αναλυτικό Πρόγραμμα έχει ως στόχο να ικανοποιήσει πρωτίστως τις ανάγκες της Κοινωνίας. Με γνώμονα, λοιπόν, την πραγματοποίηση αυτής της λειτουργίας, ο Μαθητής προετοιμάζεται και εκπαιδεύεται με τέτοιο τρόπο, ώστε μετέπειτα να αποδειχθεί ένα χρήσιμο μέρος της Κοινωνίας. Στη θεωρία αυτή γίνεται δεκτό, ότι η γνώση ξεκινά έξω από το άτομο, υπάρχει μέσα στον αντικειμενικό κόσμο, και επομένως ο καθένας μπορεί να την προσεγγίσει και να την κατακτήσει στην αληθινή της μορφή.

Πρόκειται, ουσιαστικά, για μία διαδικασία μέσα από την οποία ο Μαθητής διαπλάσσεται, προκειμένου να αναπτύξει δυνατότητες και δεξιότητες, που απαιτούνται για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών.

Όσον αφορά τώρα στη θεωρία της μελέτης του παιδιού, το ενδιαφέρον εστιάζεται στο παιδί, καθώς και στις έμφυτες ικανότητες, που αυτό διαθέτει. Απώτερος σκοπός του Αναλυτικού Προγράμματος είναι να υποβοηθήσει το παιδί, προκειμένου να εξωτερικεύσει αυτές τις φυσικές του δεξιότητες.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη μοναδικότητα του ατόμου και με βάση αυτό το στοιχείο επιδιώκεται η συγκρότηση μίας ανθρωπιστικής εκπαίδευσης, που θα λαμβάνει υπόψη της το ψυχολογικό και κοινωνικό υπόβαθρο του Μαθητή. Επί πλέον, υπό το πρίσμα αυτής της θεωρίας ο Μαθητής αντιμετωπίζεται όπως είναι και όχι όπως πρέπει να είναι, ενώ παράλληλα γίνεται προσπάθεια να επιτευχθεί η ολόπλευρη ανάπτυξή του (διανοητική- συναισθηματική - σωματική), καθώς και η δυνατότητα ελευθερίας και προσωπικών επιλογών.

Τέλος, στη θεωρία της κοινωνικής αναδόμησης το Αναλυτικό Πρόγραμμα αντιμετωπίζεται ως όχημα για τη συγκρότηση μίας καλύτερης Κοινωνίας. Επίσης, τείνει να αντανακλά τη παραδοχή, ότι το Σχολείο πρέπει ή θα πρέπει να αποτελεί τη γέφυρα ανάμεσα σ' αυτό που είναι και σε αυτό που θα μπορούσε να είναι. Στόχος του Αναλυτικού Προγράμματος εδώ είναι να απομακρύνει τις ανεπιθύμητες πτυχές της κουλτούρας και να διαμορφώσει μία νέα, ώστε οι Μαθητές να μπορούν μελλοντικά να υλοποιήσουν τις πνευματικές και υλικές τους ανάγκες.

Εν ολίγοις, σύμφωνα και με τους Eisner και Tanner, αυτό που επιδιώκεται είναι η καλλιέργεια της κριτικής συνείδησης των Μαθητών για τα κοινωνικά δρώμενα και η ενεργοποίησή τους προς την κατεύθυνση χειραφέτησης και εξανθρωπισμού των Κοινωνιών.

Στα πλαίσια αυτών των θεωριών οριοθετείται ανάλογα και ο ρόλος του Εκπαιδευτικού.

Έτσι, στα πλαίσια της ακαδημαϊκής θεωρίας, ο Εκπαιδευτικός έχει το ρόλο του μεταλαμπαδευτή, γεγονός, που σημαίνει, ότι προσπαθεί μέσω μίας τεχνοκρατικής διαδικασίας να μεταδώσει τη γνώση στους Μαθητές του. Πρόκειται για έναν ενεργητικό φορέα, που σκοπό έχει να αναπτύξει τη γνωστική πλευρά του ατόμου και που συχνά αντιμετωπίζεται από τους Μαθητές του ως «αυθεντία».

Στόχος του Εκπαιδευτικού αυτού είναι μέσα από τις αλληπάλληλες παραδόσεις να βοηθήσει τους Μαθητές του να αντιληφθούν τον κόσμο, να προαχθούν ως προσωπικότητες, να ολοκληρωθούν, να κατακτήσουν τη γνώση και να διαπρέψουν ακαδημαϊκά.

Εξ άλλης πλευράς, υπάρχει το μοντέλο του Εκπαιδευτικού, που πρεσβεύει τη θεωρία της κοινωνικής αποτελεσματικότητας. Σύμφωνα με αυτό, ο Εκπαιδευτικός οφείλει να επιτελέσει το ρόλο του ρυθμιστή (manager), προκειμένου να μεταδώσει στους Μαθητές του τις ικανότητες και τις δεξιότητες, που επιτάσσει η Κοινωνία. Σκοπός του, δηλαδή, είναι να διαπλάσσει προσωπικότητες, ικανές να ανταποκριθούν επαρκώς στις ανάγκες της Κοινωνίας.

Όσον αφορά στη θεωρία της μελέτης του παιδιού, ο Εκπαιδευτικός καλείται να επιτελέσει το ρόλο του διευκολυντή. Πρόκειται, εν ολίγοις, για ένα μοντέλο Εκπαιδευτικού σύμφωνα με το οποίο ο Δάσκαλος επιδιώκει πρωτίστως να γνωρίσει τους Μαθητές του και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Μία τέτοια προσέγγιση συνιστά ένα κομβικό σημείο για την εξέλιξη της πορείας της μαθησιακής διαδικασίας, δεδομένου, ότι καταδεικνύεται έτσι ο τρόπος, που σκέπτεται, αισθάνεται και αλληλεπιδρά ένας Μαθητής.

Τέλος, στα πλαίσια της θεωρίας της κοινωνικής αναδόμησης ο Εκπαιδευτικός αναλαμβάνει το ρόλο του αναδομητή, καλείται δηλαδή να προσεγγίσει τον Μαθητή και να κατανοήσει μαζί του μέσω μίας κριτικής διεργασίας, τις αδικίες που διέπουν την Κοινωνία. Απώτερος σκοπός του είναι να μυήσει τους Μαθητές του σε μία καλύτερη κοινωνία από την ήδη υπάρχουσα, που δεν θα χαρακτηρίζεται από